

Sectoraal bemonsteringsplan granen 2023

De werkgroep HACCP van FEGRA heeft op basis van de resultaten van het bemonsteringsplan 2022 en voorgaande jaren, een grondige risicoanalyse uitgevoerd en komt voor 2023 tot volgende aanbevelingen.

De volgende producten hebben deel uitgemaakt van deze evaluatie en werden geïntegreerd in het sectoraal bemonsteringsplan.

Producten	Monitoring	Opmerkingen
Baktarwe	Ja	Mycotoxines, pesticidenresiduen, ergotalkaloïden . Zware metalen werden gedurende 4 jaar (90 analyses) steekproefsgewijs gecontroleerd. Gezien alle resultaten zich beduidend onder de MRL bevonden, verkreeg dit punt een score '2' en werd besloten om dergelijke analyses niet langer in het sectoraal bemonsteringsplan op te nemen.
Voedertarwe	Ja	Mycotoxines, pesticidenresiduen
Maïs	Ja	Mycotoxines, pesticidenresiduen
CCM	Ja	Mycotoxines
Voedergerst	Ja	Mycotoxines, pesticidenresiduen
Brouwgerst	Ja	Mycotoxines, pesticidenresiduen
Kleinere graansoorten: Triticale, spelt*,	Ja	Mycotoxines, pesticidenresiduen,
Kleinere graansoorten: rogge	Ja	Ergotalkaloïden
Kleinere graansoorten: haver	Ja	Mycotoxines
Erwten	Nee	Erwten werden de eerste 2 jaren (2004 en 2005) op residuen van pesticiden gecontroleerd. Gezien geen enkele aanwezigheid van residuen werd vastgesteld, heeft deze de score '2' verkregen en werd besloten om het niet langer in het collectief bemonsteringsplan op te nemen.

* Ontdopte of niet-ontdopte

Het blijft de verantwoordelijkheid van de operator om bijkomende gevaren in functie van zijn handelsactiviteit (bv. typerende plaatselijke of bedrijfsgebonden omstandigheden) te controleren. Het sectoraal bemonsteringsplan neemt enkel de gevaren op bij de aankoop en stockage van de in het plan opgenomen producten van de primaire producent. De gevarenanalyse bij de verwerking (pletten, vlokken, triage, ...) of opslag bij de boer maakt deel uit van een individuele gevarenanalyse en kan bijkomende monitoring vereisen.

De producten die zich niet in het bemonsteringsplan bevinden, dienen door de operator individueel volgens de HACCP-benadering te worden geëvalueerd (vb. koolzaad indien deze een FEED- of FOOD-bestemming heeft).

Op grond van de opgedane ervaring en analyse-uitslagen van voorgaande jaren werd op basis van de combinatie gevaar/ernst van de verschillende producten de volgende regeling getroffen voor het monitoren van de verschillende contaminanten.

1. Mycotoxines

De mycotoxines Fuminosine B1 en B2, DON, ZEA blijven een punt van aandacht (PVA). De oogst 2022 van (maïs)granen vertoonde een minder hoge contaminatie voor DON, ZEA, de fuminosines, T-2/HT-2 en aflatoxine B1 ten opzichte van 2021. Alle types mycotoxines zijn opgenomen bij de standaardanalyses.

	Cat.	Kans	Ernst	Risico
Deoxynivalenol (DON)	C	M	M	3 = PVA
Zearalenon (ZEA)	C	M	M	3 = PVA
Ochratoxine A (OTA)	C	M	M	3 = PVA
Aflatoxine B1	C	K	G	3 = PVA
T-2 Toxinen	C	K	M	2
HT-2 toxinen	C	K	M	2
Fuminosine (FUM) B1, B2	C	K	M	2

2. Residuen gewasbeschermingsmiddelen

1,4-dimethylnaftaleen (één van de aardappelkiemremmers ter vervanging van chloorprofam) werd in het sectoraal bemonsteringsplan van 2022 éénmalig overmatig teruggevonden in een staal tarwe. Desondanks moet men steeds waakzaam blijven wanneer een landbouwer graan stockeert in een loods waar eerder de opslag van aardappelen gebeurde. Landbouwers dienen dit in principe, volgens de voorschriften van de ontvangstvoorwaarden, steeds aan de collecteur te melden. Ook transport van granen met bv. een kar waar voordien aardappelen in vervoerd zijn geweest, vormt een belangrijke contaminatiebron.

Propamocarb, een fungicide dat in het verleden voor contaminaties zorgde door het gebruik ervan in de aardappelteelt tegen *Phytophthora infestans* (gedurende periode voor de oogst van de granen (drift)), mag tegenwoordig uitsluitend gebruikt worden in diverse groenteteelten (open veld). Desondanks werd de actieve stof in 2022 vaak overmatig aangetroffen (drie keer zonder risico voor de menselijke en dierlijke gezondheid). In 2021 werd deze actieve stof nog 6 keer overmatig teruggevonden. Landbouwers moeten blijvend gewaarschuwd worden voor de gevaren van drift, maar ook het belang van een goede reiniging van het spuittoestel wanneer met fungiciden van het ene gewas op het andere wordt overgeschakeld. In 2022 bleek mefentrifluconazole (fungicide gebruikt in graanteelt) als contaminant eveneens voor problemen te zorgen (5 gevallen).

	Cat.	Kans	Ernst	Risico	Opmerking
Residuen van gewasbeschermingsmiddelen	C	M	M	3-PVA	Ernst in functie van de aard van de gebruikte producten. Voor de toegelaten middelen wordt bij gepast gebruik een ernst M toegekend. Aanwezigheid van residuen van verboden middelen leiden tot een ernst = G
- bij levering in oogstperiode - bij levering buiten de oogstperiode		M	M	3-PVA	

3. Alkaloïden van moederkoren

Sinds enkele jaren worden 10 graanmonsters ontleed op ergotalkaloïden (moederkoren). Gezien de geringe aanwezigheid ervan (2021, 2022: niet aanwezig) werd besloten om ook in 2023 de steekproef van tien monsters te behouden. In 2023 worden twee van deze voorziene analyses toegekend aan rogge. De overige 8 stalen werden, zoals steeds van toepassing, toegekend aan baktarwe.

	Cat.	Kans	Ernst	Risico
Moederkoren/ Alkaloïden	C	K	M	2

4. Zware metalen

De werkgroep HACCP heeft beoordeeld dat dit niet in het sectoraal bemonsteringsplan hoeft opgenomen te worden. Operatoren die dit gevaar in hun HACCP-benadering (score 3 of 4) geëvalueerd hebben moeten dit op individuele basis analyseren. Deze analyses kunnen op individuele basis bij het Primoris-labo aangevraagd worden.

5. Andere PVA's of CCP's

Er zijn voor 2023 geen andere aandachtspunten of CCP's gedefinieerd in granen die een bijkomende monitoring vereisen. Verder waren er geen redenen om de gevarenanalyse van granen aan te passen.

6. Representativiteit staalname

Regelmatig stellen we na de vaststelling van een contaminatie vast dat er bij de autocontrole onzorgvuldig omgesprongen wordt met het bemonsteren van een lot. We vragen uitdrukkelijk dat een **voldoende representativiteit** (voldoende aantal deelmonsters, plaatsen en diepte) in acht wordt genomen. Zowel voor pesticidenresiduen als voor mycotoxines, die heterogeen (puntcontaminaties) verspreid kunnen zijn. Gelieve ook na staalname de monsters **zo vlug mogelijk** naar het labo op te sturen. **Opgelet: Zowel bij bemonstering in kader van de autocontrole als bij bemonstering in kader van officiële controles (door het FAVV) (indien er geen opmerkingen gemaakt worden op het staalnamerapport) wordt herbemonstering van het lot niet geaccepteerd.**

Aandachtspunten 2023

1. Mycotoxines

Zorg bij de staalname voor voldoende representativiteit van het monster (onvoldoende representativiteit is dikwijls de reden van een overschrijding van de norm). Zorg eveneens zo snel mogelijk voor de verzending van het staal naar het laboratorium.

2. Pesticiden

De meeste overschrijdingen worden vastgesteld bij niet-ontdopte spelt.

3. Alkaloïden

Zorg dat het monster in de aangegeven periode naar het labo opgestuurd wordt.

4. Niet voorradig zijn van het product

Bij het niet voorradig zijn van de graansoort in de voorziene monsternameperiode, *gelieve contact op te nemen met het secretariaat van FEGRA*. Om de representativiteit en statistische relevantie per graansoort (vooral bij kleinere graansoorten) te waarborgen, zal getracht worden om de analyse te verplaatsen naar een ander tijdstip of om een andere analyse aan de deelnemer toe te kennen.

5. Getuigemonster

Het is sterk aanbevolen om bij elke monstername in autocontrole een verzegeld getuigemonster te bewaren om in geval van een positieve uitslag en indien gewenst, een bevestigingsanalyse uit te kunnen voeren.

6. Labo's

- Mycotoxines: CER (idem 2022)
- Pesticidenresiduen : Primoris (idem 2022)
- Alkaloïden: Primoris (idem 2022)
- Zware metalen (op individuele basis): Primoris

7. Deelnamekosten bemonsteringsplan niveau 1 – jaar 2023

De deelnamekosten omvatten de vaste bijdrage voor administratiekosten en de bijdrage in de analysekosten.

Betaling na ontvangst factuur FEGRA.

1. Bijdrage in de administratiekosten:
 - 200 € voor de leden van FEGRA
 - 600 € voor niet-leden
2. Bijdrage in de analysekosten:
 - 0,0385 €/ton

Voor bijkomende individuele analyses (mycotoxines, glyfosaat, groeiregulatoren, zware metalen,...) kunnen de deelnemers steeds beroep doen op de onderhandelde tarieven met de labo's.